

DE BRIEF VAN PAULUS AAN DE FILIPPENZEN¹

DEEL 1 - AANSPORINGEN Filippenzen 1:1-4 en 4:21-23

De brief is afkomstig van twee *slaven*, niet van een *apostel*. Hij is meer bedoeld als een *aansporing* voor onze wandel dan als een openbaring om onze geest te verlichten. Paulus en Timoteüs hebben het niet over de waarheid omtrent onze plaats in Christus, maar over de weg die de Filippenzen moeten volgen nu zij weten wat hun plaats in Christus inhoudt. De brief geeft ons hiervan vier “levende voorbeelden” om na te volgen: Christus, Timoteüs, Epafróditus en Paulus. Zij laten de route zien die leidend is voor ons gedrag in deze tijd – Christus en Paulus in het bijzonder.

De brief aan de Filippenzen volgt op de Efezebrief. Wat wij ook mogen vinden van de volgorde van de Bijbelboeken, het lijkt geen twijfel dat de volgorde van de brieven van Paulus door God bepaald is. Alle oude handschriften laten dezelfde volgorde zien. De brieven aan de Romeinen, Korintiërs en Galaten vormen een groep op zich, waarin de essentiële waarheden over rechtvaardiging, verzoening en gedrag behandeld zijn. De brief aan de Romeinen vormt - net als de Efezebrief - een afgerond geheel en wordt, waar het verzoening en gedrag aangaat, verder aangevuld door de twee brieven aan de Korintiërs. De brief aan de Galaten geeft op meesterlijke wijze nader commentaar op wat aan de Romeinen over rechtvaardiging uiteengezet is.

Samenvattend schema hoofdthema's²

Romeinen	1 & 2 Korintiërs	Galaten
rechtvaardiging		rechtvaardiging
verzoening	verzoening	
gedrag	gedrag	
Efeziërs	Kolossenzen	Filippenzen
God ⇔ ons	God ⇔ ons	Christus ⇔ ons
onderricht	onderricht	
gedrag		gedrag: dienen en lijden

Het verband tussen de brief aan de Filippenzen en de Efezebrief komt overeen met dat tussen de brieven aan de Romeinen en de Korintiërs. Een dergelijke overeenkomst is nog treffender bij de brieven aan de Galaten en de Kolossenzen. De brief aan de Galaten concentreert zich op het eerste van de drie grote onderwerpen van de brief aan de Romeinen: rechtvaardiging. Verzoening en gedrag zijn de hoofdschotel in de brieven aan de Korintiërs.

De brief aan de Kolossenzen gaat in op het eerste aspect van de Efezebrief: de verhouding tussen God en ons. De brief aan de Filippenzen behandelt de consequenties van onze relatie met *Christus* en onze *medeheiligen* voor ons *gedrag*. De rode draad door deze brief wordt gevormd door twee thema's: dienen en lijden. De invloed van onze roeping op ons leven hangt sterk af van de mate waarin wij haar beseffen én waarderen, vooral waar het de twee laatste elementen van het geheimenis betreft: dat wij een gezamenlijk-lichaam vormen en gezamenlijk-deelhebbers zijn van de belofte in Christus Jezus door het evangelie waarvan Paulus dienaar werd (Efeziërs 3:6-7).

De brief aan de Galaten helpt ons op voortreffelijke wijze de rechtvaardiging te begrijpen, terwijl de brieven aan de Korintiërs verhelderen wat verzoening is. Daarnaast helpt de brief aan de Filippenzen ons bij het bewaren en verdiepen van de kennis die wij aan de Efezebrief te danken hebben. Dit zal ons in het bijzonder behoeden voor misvattingen over de voornoemde twee laatste elementen van het geheimenis en ons daarin corrigeren. De Filippenzen spanden zich daarvoor vanaf de eerste dag al in (Filippenzen 1:5). Het was juist dit evangelie dat hen steeds bijbleef. Paulus verkondigde hun geen

¹ A.E.Knoch, *Studies in Philippians*, UR July 1987, vertaald en, waar nodig, aan de Nederlandse situatie aangepast door Alfred E. Dekker, augustus 2015.

² Zie ook blz. 228 van *Concordant Commentary on the New Testament* (C.P.C. 1968).

nieuw evangelie. Zij waren gezamenlijk-deelhebbers in de genade waaraan zij eerst als gasten van Israël deel hadden kunnen hebben (Efeziërs 2:12).

In zowel de Efezebrief als de brief aan de Kolossenzen kunnen gemakkelijk twee delen onderscheiden worden: onderricht en wandel. Dat is bij de brief aan de Filippenzen niet het geval, omdat hij geheel aan wandel gewijd is. De twee, elkaar aanvullende helften waaruit de brief opgebouwd is, zijn als het ware elkaars spiegelbeeld en gaan over het evangelie in de praktijk. In de eerste helft worden Christus en Timoteüs ten voorbeeld gesteld, in de tweede helft Epafroditus en Paulus. In de eerste helft worden wij aangespoord om Christus na te volgen (Filippenzen 2:1), in de tweede helft Paulus (3:17). Het is van essentieel belang deze structuur in het oog te houden om sommige passages in het juiste verband te zien en zo te voorkomen dat zij als tegenstrijdig met de Efezebrief opgevat zouden worden. Wanneer wij die passages lezen in overeenstemming met inhoud en strekking van de brief, zal blijken dat zij in volkomen harmonie zijn met de alles overstijgende onthullingen in de Efezebrief.

STRUCTUUR

(een opbouw in spiegelbeeld)

Inleiding 1:1	
Groet 1:2	
	De Filippenzen – bijdrage – dankgebed 1:3
D	Paulus – zijn boeien in Christus 1:12
e	Paulus – vreest dood niet 1:19
e	De Filippenzen – lijden met Paulus 1:27
I	L Aansporing om Christus na te volgen 2:1
g	e CHRISTUS 2:5
e	1. In de vorm van God
n	2. In de vorm van slaaf – maakte Zichzelf leeg
o	3. In gedaante als mens – verootmoedigde Zichzelf
n	4. Dood
t	5. Kruis
e	
n	V Aansporing tot gehoorzaamheid 2:12
v	o TIMOTEÛS – zijn karakter en dienst 2:19
/	o EPAFRÓDITUS – zijn karakter en lijden 2:25
h	r Aansporing tot waakzaamheid 3:1
	PAULUS 3:4
E	7. Naar gerechtigheid in wet onberispelijk
v	6. In ijver de uitgeroepen gemeente vervolgd
a	5. Naar de wet Farizeeër
n	4. Hebreëër uit de Hebreëën
g	3. Van de stam Benjamin
e	2. Uit het geslacht Israël
i	1. Besneden
e	Aansporing om Paulus na te volgen 3:17
	De Filippenzen – hun gezindheid jegens Paulus 4:10
	Paulus – zijn tevreden zijn 4:11
	Paulus – sterk in Christus 4:13
	De Filippenzen – bijdrage – dankgebed 4:14
	Groet 4:21
	Besluit 4:23

Wie de brief aan de Filippenzen doorleest, krijgt al gauw een aardige indruk van de symmetrie en schoonheid van zijn structuur. Maar wie de brief nauwkeuriger in beschouwing neemt, vindt niet zo gauw de sleutel die duidelijk maakt hoe de brief opgebouwd is. Door een wirwar van details raakt men

al gauw het spoor bijster en vergeet men waarom het in de brief te doen is. Misschien denkt men dan wel dat het een brief is zoals ook wij die schrijven: een mengelmoes van ditjes en datjes zonder veel samenhang. Wie zich toch aan een “analyse” waagt, is eerder geneigd tot inleg dan tot een verhelderende uitleg. Een waarheidsgetrouwe “structuur” dient echter net zo waarheidsgetrouw te zijn als bijvoorbeeld het skelet van een dier, in al zijn onderdelen compleet, symmetrisch en in de juiste samenhang. Precies zó krijgen wij een juist inzicht in de opbouw van de brief.

DE VIER VOORBEEDEN

De structuur van de brief aan de Filippenzen laat zien wat het onderwerp ervan is: het *deelgenoten van het evangelie* zijn. Dit moeten wij niet opvatten alsof de brief beperkt is tot de verkondiging van het evangelie aan ongelovigen. Zij omvat juist alles wat als blijde boodschap is aan Paulus is onthuld, niet alleen wat geloof betreft, maar ook over de dagelijkse praktijk. In de tweede helft van de Efezebrief wordt ons *voorgehouden* hoe wij moeten wandelen, in de Filippenzenbrief wordt ons dit *getoond*. De basis van gedrag is *waarheid* en daarvan geeft de brief *voorbeelden*. Het grootste deel van de brief is gewijd aan de *levende voorbeelden* van het evangelie. Onze aandacht wordt gevestigd op het dienen en lijden van hen die de beste voorbeelden zijn. Christus Zelf, Die de vorm van God verruilde voor de smadelijke dood van het kruis, wordt ons als voorbeeld tot navolging gesteld. Dienovereenkomstig heeft Paulus afstand gedaan van zijn status als Farizeeër die gerechtigheid uit de wet zocht, om gelijkvormig te worden aan Christus' dood. Het midden van de brief richt de schijnwerper op twee andere voortreffelijke voorbeelden: Timoteüs qua dienen en Epafroditus qua lijden.

DE VIER AANSPORINGEN

Het past bij het karakter van de brief dat de passages met een aansporing niet bij elkaar staan, maar in een systematisch verband over de brief verspreid zijn. Wij komen ze tegen vóór en na de twee grote voorbeelden van Christus en Paulus. De apostel pleit voor een zelfde gezindheid en gehoorzaamheid als bij onze Heer (2:1-5 en 12-18) en spoort ons aan hemzelf gezamenlijk na te volgen en afstand te nemen van hen die anders handelen (3:1-3 en 17-21). Je zou je kunnen afvragen of er in de brief aan de Filippenzen nog wel ruimte is voor aansporingen, nadat al in de Efezebrief geschreven is over gedrag in overeenstemming met de nieuwe onthullingen die daarin zijn opgeschreven. Het antwoord is te vinden in het bijzondere karakter van de Filippenzenbrief. In de Efezebrief gaat het om algemene aansporingen, maar in de Filippenzenbrief zijn ze gericht op *dienen*. De Efezebrief behandelde weliswaar het gedrag van aardse heren en slaven, maar de Filippenzenbrief behandelt het gedrag van al de heiligen in hun hoedanigheid van slaven van een hemelse Heer.

DE INLEIDING VAN DE BRIEF

In overeenstemming met hun karakter zijn de brieven aan de Filippenzen en Kolossenzen, anders dan de Efezebrief, geschreven door Paulus en Timoteüs samen. In de brief aan de Kolossenzen spreekt Paulus als *apostel* en Timoteüs als een *broeder*, maar de brief aan de Filippenzen schrijven zij beiden als *slaven van Christus Jezus*. In deze brief wordt geen geheimenis onthuld zoals in de Efezebrief, maar worden wij meer bij daden dan bij woorden bepaald, meer bij onze aardse wandel op aarde dan bij onze hemelse positie. Aan het einde van de brief (4:21-23) ontvangen de Filippenzen de groeten van de heiligen te Rome, vooral die uit het huis van de keizer zijn. Zij zijn getuigen van het dienen dat deze slaven in praktijk brachten.

DE HEILIGEN IN FILIPPI

Filippi kwam bij Paulus pas in beeld nadat hij samen met Barnabbas door de heilige geest afgezonderd was en daarna ook van Barnabbas gescheiden werd (Handelingen 13:2 en 15:39). Nadien zou al gauw Timoteüs zijn metgezel worden (Handelingen 16:1-3). Resoluut geleid door de heilige geest die hem belette in Asia en Bitynië te spreken, kwam hij aan op de zeekust bij Troas. Daar ontving hij

's nachts het gezicht van de roepende Macedonische man. Daarop maakte Paulus met Silas de overstek naar Macedonië om hen daar te helpen (Handelingen 16:6-10). Filippi, een Romeinse kolonie,³ was hun eerste verblijfplaats. Daar ontmoette Paulus Lydia, een purperverkoopster uit Tyatira, die hen uitnodigde in haar huis te logeren. Uit een slavin verdreef Paulus een python-geest⁴ waarna de boze eigenaars hen valselijk bij de plaatselijke autoriteiten beschuldigden. Hij en Silas werden gezeseld, in de gevangenis geworpen en met de voeten in het blok gezet.⁵ Niettemin zongen zij tot God biddend lofliederen. Toen een zware aardbeving de gevangenis vernield had, namen zij niet de benen, maar bleven en reddden zo het leven van hun cipier. De man kwam met geheel zijn huis vol vreugde tot geloof.

Dat is dat decor dat het boek Handelingen schildert. Toen was alles nog op het aardse koninkrijk geconcentreerd. Er werd nog gedoopt en er werden nog demonen uitgedreven. Ook het wonder van die zware aardbeving hoort thuis in het koninkrijk dat als een rode draad door Handelingen loopt (Handelingen 1:6 en 28:31). Maar daarna, na het einde van het verslag dat Handelingen geeft, deden zich enorme veranderingen voor. Israël werd terzijde gesteld. God stak Zijn reddende hand, zonder Israëls bemiddelende tussenkomst, uit naar alle natiën! De apostel Paulus begon toen de grote waarheden omtrent rechtvaardiging, verzoening en toekomstige heerlijkheid bekend te maken in zijn brieven aan de Romeinen, Korintiërs en Tessalonicenzen. Dat moet hij al gedaan hebben bij een later bezoek aan Filippi (Handelingen 20:6), maar het boek Handelingen rept daarover met geen woord. Ook de onthullingen waarover Paulus vanuit zijn gevangenschap te Rome schreef, treffen wij er niet aan. Het Filippi van Handelingen is dan ook een geheel ander Filippi dan wij in de betreffende brief aantreffen dank zij de grote geestelijke veranderingen die zich daar nadien hadden voorgedaan.

OPZIENERS EN DIENAREN

De brief aan de Filippenzen werd niet alleen door slaven geschreven, maar was in het bijzonder aan opzieners en dienaren gericht (1:1). Het is duidelijk dat er onder de heiligen qua dienen verschillen bestonden. Dat is onvermijdelijk in een situatie waarin een aantal mensen gemeenschappelijk streeft naar een gemeenschappelijk doel. Degenen met de meeste ervaring zouden daarover het opzicht

³ Filippi was een "colonia", dus van oorsprong een Romeinse stad met een Romeinse overheid.

⁴ Handelingen 16:16 – *pneuma puthōna* (NBG-1951: waarzeggende geest), enige vindplaats. In de Griekse godenwereld was de python een door Apollo verslagen demon die woonde aan de voet van de Parnassus en een priesteres van alles influisterde, het bekende Orakel van Delphi. De giftige dampen die de priesteres daar inademde - als waren zij de adem van de python annex Apollo - en de laurierbladeren die zij gebruikte, deden haar hallucineren. Haar gebazel werd als voorspelling en openbaring opgevat. Allengs werd de pythongeest synoniem van "waarzeggende" geest. Hier, in Handelingen, zegt deze demonische geest feitelijk dat Paulus en Silas "een weg van redding" verkondigen – de leugen die de weg naar andere religies effent.

⁵ Paulus was door geboorte in Tarsus automatisch Romeins burger en viel daarmee onder de Lex Valeria die onder meer bepaalde dat geen magistraat een Romeinse burger tegen hoger beroep in zou doden of slaan (Cicero, De re publica, II 53). Tarsus was in 64 vChr. door Pompeius bij het Romeinse rijk ingelijfd.

moeten hebben. Degenen met de meeste capaciteiten zouden daarin moeten dienen. Dat is zoals het voegt en betaamt.

ORDE IN DE UITGEROEPEN GEMEENTE

Het zal iedereen wel duidelijk zijn dat de orde die de verscheidene kerken van tegenwoordig voorschrijven niet in de Schrift terug te vinden is. Er bestaat immers geen kerkelijke gemeente met meer dan één bisschop of “opziener” zoals de gemeente te Filippi die had – of het moet een enkele gemeente zijn die het Schriftuurlijke model wil navolgen. Naast de gave van apostelen, profeten, evangelisten, herders en leraars (Efeziërs 4:11) waren er ook opzieners en dienaren om te dienen en oudsten om leiding te geven (1 Timoteüs 5:17). Vaak wordt de functie van opziener verward met die van oudste. De Efezebrief gaat niet over een bepaalde plaatselijke gemeente, waarom daarin dan ook in algemene zin over plaatselijke oudsten, opzieners of dienaren gesproken wordt. Maar omdat het in de Filippenzenbrief om *dienen* draait en niet om leiding geven, komen oudsten er niet ter sprake, ook al zullen zij in de praktijk daar wel gefunctioneerd hebben.

OPZIENERS - ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ

Wanneer wij zien hoever de hedendaagse kerkelijke organisaties verwijderd zijn van het ideale model dat de Schrift presenteert, hebben wij de neiging om maar helemaal van een Schriftuurlijk model af te zien. Maar daarmee zouden wij *nóg* verder van huis zijn. De brief aan de Filippenzen geeft blijk deze vorm van verval te kennen en betreft die in de eerste aansporing (2:1-4). Daarin worden opzieners en dienaren opgewekt in de gezindheid van Christus te zijn, Hem in Zijn ootmoedigheid na te volgen. Daarnaast worden zij aangespoord om Paulus na te volgen en niet op aardse dingen gezind te zijn (3:17-20). Het kerkelijk bestel van “bisschoppen” en “diakenen” is daarmee in tegenspraak. De bisschop ziet niet om naar de gelovigen van zijn eigen gemeente, maar bekleedt een hoge positie boven de geestelijkheid van vele kerken. In plaats van Christus na te volgen, volgt hij de Tegenwerker na. Om het beeld dat wij van “het ambt van bisschop” hebben te corrigeren naar Gods model, moeten wij in de Schrift zorgvuldig nagaan wat daarover is gezegd. Alleen zo krijgt het woord “opziener” de juiste inhoud. Daartoe dienen de volgende vindplaatsen. Wanneer er geen Nederlandse concordante voorhanden is, vermelden wij de NBG-vertaling van 1951. De onderstreepte woorden geven aan hoe het Griekse woord in de NBG-vertaling van 1951 staat.

Episkópeō – ΕΠΙΣΚΟΠΕΩ (Strongnr. 1983) – trefwoord: op-opmerken ⇨ toezien

Hebreeën 12:15 - Ziet daarbij toe, dat niemand verachttere van de genade Gods, dat er geen bittere wortel opschiet en verwarring sticht, en daardoor zeer velen zouden besmet worden.

1 Petrus 5:2 - hoedt de kudde Gods, die bij u is, niet gedwongen, maar uit vrije beweging, naar de wil van God, niet uit schandelijke winzucht, maar uit bereidwilligheid,

Epískopê - ΕΠΙΣΚΟΠΗ (Strongnr. 1984) – trefwoord: op-opmerking ⇨ opzienschap

Lucas 19:44b - en zij zullen u en uw kinderen in u vertreden en zij zullen in u geen steen op de andere laten, omdat gij de tijd niet hebt opgemerkt, dat God naar u omzag.

Handelingen 1:20 - Want er staat geschreven in het boek der Psalmen: Zijn plaats worde woest en er zij niemand, die erop woont, en: Een ander neme het opzicht, dat hij had.

1 Timoteüs 3:1 - Dit is een betrouwbaar woord: indien iemand staat naar het opzienersambt, dan begeert hij een voortreffelijke taak.

1 Petrus 2:12 - en dat gij een goede wandel leidt onder de heidenen, opdat zij, nader toezien op datgene, waarin zij u als boosdoeners belasteren, op grond van uw goede werken God mogen verheerlijken ten dage der bezoeking.

Epískopos - ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ (Strongnr. 1985) – trefwoord: op-opmerker ⇨ opziener

Handelingen 20:28 - Ziet dan toe op uzelf en op de gehele kudde, waarover de Heilige Geest u tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, die Hij Zich door het bloed van zijn Eigene verworven heeft.

Filippenzen 1:1 (NCV) - Paulus en Timoteüs, slaven van Christus Jezus, aan al de heiligen in Christus Jezus, die in Filippi zijn, tezamen met de opzieners en dienaren;

1 Timoteüs 3:2 - Een opziener dan moet zijn onbesproken, de man van een vrouw, nuchter, bezadigd, beschaafd, gastvrij, bekwaam om te onderwijzen,

Titus 1:7 - Want een opziener moet onberispelijk zijn als een beheerder van het huis Gods, niet aanmatigend, niet driftig, niet aan de wijn verslaafd, niet opvliegend, niet op oneerlijke winst uit,
1 Petrus 2:25 - Want gij waart dwalende als schapen, maar thans hebt gij u bekeerd tot de herder en hoeder van uw zielen.

Ons woord "bisschop" is onmiskenbaar afgeleid van *episkopos*. Met de term "episcopaat" wordt een groep van bisschoppen bedoeld. De bisschop is in de jaren 100 tot 350 een hiërarchische functie geworden en had toen al weinig meer te maken met de nederige *episkopos* in de Schrift. Wie zou de hedendaagse bisschop nog in één adem noemen met een dienaar, zoals in Filippenzen 1:1? En wie zou in een gemeente, zoals te Filippi, meerdere bisschoppen verwachten? Heeft Paulus soms bedoeld dat een *episkopos* de baas moest spelen over zijn medegelovigen? Dat is echter wel de essentie van het bisschopsambt zoals wij dat kennen. Zij heersen over ambtsdragers en diakenen in plaats van samen met hen in ootmoed de heiligen te dienen.

De Griekse woorden *epískopēō*, *epískopē* en *epískopos* bestaan uit de elementen *epi*, voor "op", en *skop*, voor "opmerken, bijzondere aandacht aan iets of iemand geven". Een *episkopos*, opziener, deed dat door de leden van de gemeente te *bezoeken* en hen te *hoeden*. Hij vervulde daarmee feitelijk de rol van *herder*. Toen Paulus voor de laatste maal Efeze aandeed (Handelingen 20:16-17), spoorde hij de oudsten aldus aan: "Ziet dan toe op uzelf en op de gehele kudde, waarover de Heilige Geest u tot *opzieners* gesteld heeft, om de gemeente Gods te *weiden*, die Hij Zich door het bloed van zijn Eigene verworven heeft." (Handelingen 20:28, NBG-1951). Klaarblijkelijk beschouwde hij de oudsten daar ook als opzieners, dus ook met een pastorale taak belast! Degenen die in die dagen voor de Heer werkzaam waren en van het evangelie moesten leven, moesten hun uiterste best doen om niet over de heiligen te bazen. Nu er geen apostelen meer zijn, is het besturen van een gemeente een lokale aangelegenheid die op de schouders van oudsten rust. Gods Woord kent echter geen enkele andere baas over de gemeente dan onze Heer Christus Jezus Zelf, want alleen Hij is het hoofd van de uitgeroepen gemeente die Zijn lichaam is (Efeziërs 1:22; Kolossenzen 1:18).

De termen oudste, opziener, herder en leraar hebben niets te maken met kerkelijk ambten zoals die in een kerkorde beschreven zijn. Hoewel de hoofdfunctie van een oudste leiding geven is (1 Timoteüs 5:17), noemt Paulus hem ook opziener: "Ik heb u [Titus] op Kreta achtergelaten met de bedoeling, dat gij in orde zoudt brengen hetgeen nog verbetering behoefde, en dat gij, zoals ik u opdroeg, in alle steden als oudsten zoudt aanstellen mannen, die onberispelijk zijn, een vrouw hebben, die gelovige kinderen hebben, die niet in opspraak zijn wegens losbandigheid of van geen tucht willen weten. Want een opziener moet onberispelijk zijn als een beheerder van het huis Gods, niet aanmatigend, niet driftig, niet aan de wijn verslaafd, niet opvliegend, niet op oneerlijke winst uit, maar gastvrij, met liefde voor wat goed is, bezadigd, rechtvaardig, vroom, ingetogen, zich houdende aan het betrouwbare woord naar het onderricht, zodat hij ook in staat is te vermanen op grond van de gezonde leer en de tegensprekers te weerleggen." (Titus 1:5-9, NBG-1951). In Handelingen 20:28 duidde hij de oudsten ook aan als opzieners met een herderlijke taak. Daarnaast hadden sommige oudsten de gave om onderwijs te geven. Aan hen kwam dan dubbele eer toe (1 Timoteüs 5:17-18). Waarschijnlijk waren al die gaven en vormen van dienen in Paulus zelf verenigd. Iedere leek in een gemeente mag een dienaar zijn en na verloop van jaren een opziener en een oudste worden. Daarnaast is het mogelijk dat hij ook een van de gaven van evangelist, herder of leraar in praktijk brengt.

De gemeenten die Paulus stichtte, stonden niet onder één alles overkoepelend bestuur. Al hun dienaren, opzieners en oudsten waren *lokaal*, in hun eigen gemeente actief en hadden geen enkele autoriteit over andere gemeenten. Weliswaar konden hun gaven een wijder bereik hebben, maar wanneer zij als evangelist of leraar een andere gemeente bezochten, stelden zij zich daar louter coöperatief op en bemoeiden zich niet met het werk van de oudsten aldaar. De vroege christengemeenten kenden geen gemeenschappelijk hoofd dan alleen de Heer! Dat ging goed zolang de gemeenten het contact met haar hemelse Hoofd niet verloren hadden en niet van Zijn Woord waren afgedwaald. Zolang zij zich geheel aan Hem onderschikten, zou er de best mogelijke samenwerking en eenheid bestaan. De Israëlieten hadden ooit God niet meer als hun koning (h)erkend en vroegen toen om een mens als koning. Hetzelfde bewijs van ongeloof is in de vroege christengemeenten te vinden: het aanstellen van bisschoppen, een paus, het houden van kerkelijke conciliën, synodes en conferenties. Dat heeft echter niet geleid tot het verenigen van de heiligen in één lichaam, maar veeleer tot onderlinge verdeeldheid en vele, elkaar vijandige kampen.

In de Schrift is al het bestuur van gemeenten *plaatsgebonden*. Alleen het apostelschap strekte zich over alle gemeenten uit. Een opziener en oudste had niets te vertellen in andere gemeenten dan die waarin hij woonde. Er bestonden destijds ook geen stedelijke, regionale of landelijke samenwerkingsverbanden. Buiten de plaatselijke gemeente bestond er geen kerkelijk gezag. Ieder kerkelijk gezag dat over meer dan één groep heiligen heerst of over hun voormannen eigent zich in wezen de plaats van Christus toe en miskent dat God *alleen Hem* tot Hoofd van de gemeente heeft gemaakt.

Hoewel de heiligen op aarde niet in één organisatie verenigd waren, hadden zij wel met het centrale, wereldse gezag te maken. Daarom moesten ieder van hen zich aan de overheid onderschikken (Romeinen 13:1) en voor haar vertegenwoordigers bidden (1 Timoteüs 2:2). Dat zou het hun mogelijk maken een stil en rustig leven te leiden. Het vervullen van de taken waarvoor zij op aarde zijn, zouden zij dan beter kunnen verrichten dan wanneer zij in partijverband de politiek probeerden te beïnvloeden met alle ongelukkige concessies van dien.

DIENAREN - DIÁKONOI

Misschien is op dit punt nergens zo duidelijk hoever de kerk afgeraakt is van de nederige instelling die ons in de brief aan de Filippenzen voorgehouden wordt. Zij maakte van een opziener een "bisschop" en van een gewone dienaar een "diaken" of "ambtsdrager". Het woord "diaken", afgeleid van het Griekse *diákonos*, heeft echter de betekenis van "dienaar". Zo heeft ook de NBG-vertaling van 1951 het woord vertaald in Mattheüs 20:26 – "Maar wie onder u groot wil worden, zal uw dienaar [*diákonos*] zijn". Hetzelfde is het geval in Mattheüs 23:11. In de Schrift staat dienen onder meer voor de huishouding doen (Lucas 10:40), water putten (Johannes 2:9), de gasten aan tafel bedienen (Lucas 22:27 en Handelingen 6:2). Wie iemand dient, biedt hem iets aan. Met dienen vervult men eenvoudige taken, zonder groots vertoon. Het woord "dienaar", *diákonos*, is in de brieven van Paulus op de volgende plaatsen te vinden. De onderstreepte woorden geven aan hoe het Griekse woord in de Nederlandse concordante vertaling (NCV) of anders in de NBG-vertaling van 1951 staat.

Diákonos – ΔΙΑΚΟΝΟΣ (Strongnr. 1249) – trefwoord: door-dienaar ⇒ dienaar

Romeinen13:4 - Zij staat immers in dienst van God, u ten goede. Maar indien gij kwaad doet wees dan bevreesd; want zij draagt het zwaard niet tevergeefs; zij staat immers in de dienst van God, als toornende wreekster voor hem, die kwaad bedrijft.

Romeinen15:8 - Ik bedoel namelijk, dat Christus ter wille van de waarachtigheid Gods een dienaar van besnedenen geweest is, om de beloften, aan de vaderen gedaan, te bevestigen,

Romeinen16:1 - Ik beveel Febe, onze zuster, tevens dienares der gemeente te Kenchreeen, bij u aan,

1 Korintiërs 3:5 - Wat is dan Apollos? Of wat is Paulus? Dienaren, door wie gij tot geloof gekomen zijt, en wel zoals de Here dit aan een ieder geschonken heeft.

2 Korintiërs 3:6 - die ons ook bekwaam gemaakt heeft om dienaren te zijn van een nieuw verbond niet der letter, maar des Geestes, want de letter doodt, maar de Geest maakt levend.

2 Korintiërs 6:4 - maar wij doen onszelf in alles kennen als dienaren Gods: in veel dulden, in verdrukkingen, in noden, in benauwdheden,

2 Korintiërs 11:15 - Het is dus niets bijzonders, indien ook zijn dienaren zich voordoen als dienaren der gerechtigheid; maar hun einde zal zijn naar hun werken.

2 Korintiërs 11:23 - Dienaren van Christus zijn zij? (ik spreek tegen mijn verstand in) ik nog meer: in moeiten veel vaker, in gevangenschap veel vaker, in slagen maar al te zeer, in doodsgevaren menigmaal.

Galaten 2:17 (NCV) - Indien wij echter, die zoeken gerechtvaardigd te worden in Christus, ook zelf als zondaren gevonden werden, is Christus dan een dienaar van de zonde? Moge het niet gebeuren!

Efeziërs 3:7 (NCV) - waarvan ik dienaar werd in overeenstemming met het geschenk van de genade Gods dat mij gegeven is in overeenstemming met de werkzaamheid van Zijn kracht.

Efeziërs 6:21 (NCV) - Opdat echter ook jullie weten wat mij aangaat en waarmee ik bezig ben, zal Tychikus, de geliefde broeder en trouwe dienaar in de Heer, jullie alles bekendmaken.

Filippenzen 1:1 (NCV) - Paulus en Timoteüs, slaven van Christus Jezus, aan al de heiligen in Christus Jezus, die in Filippi zijn, tezamen met hun opzieners en dienaren:

Kolossenzen 1:7 (NCV) - zoals jullie het leerden van Épafra, onze geliefde medeslaaf, die voor ons een trouwe dienaar van Christus is,

Kolosenzen 1:23 (NCV) - aangezien jullie blijven bij het geloof, gefundeerd en bestendigen niet verplaatst van de verwachting van het evangelie, dat jullie horen, dat in heel de schepping onder de hemel verkondigd wordt, waarvan ik, Paulus, dienaar werd.

Kolosenzen 1:25 (NCV) - Van haar werd ik dienaar in overeenstemming met het beheer van God dat mij gegeven is voor jullie om het woord van God compleet te maken,

Kolosenzen 4:7 (NCV) - Al wat mij betreft zal Týchikus, de geliefde broeder en trouwe dienaar en medeslaaf in de Heer, aan jullie bekendmaken.

1 Tessalonicenzen 3:2 (NCV) - En wij zonden Timoteüs, onze broeder en dienaar van God in het evangelie van Christus, om jullie stevig te maken en aan te spreken voor jullie geloof,

1 Timoteüs 3:8 - Evenzo moeten de diakenen waardig zijn, niet met twee tongen sprekende, niet verzot op veel wijn, niet op winstbejag uit,

1 Timoteüs 3:12 - Diakenen moeten mannen van een vrouw zijn, hun kinderen en hun eigen huis goed bestieren.

1 Timoteüs 4:6 - Als gij dit de broeders voorhoudt, zult gij een goed dienaar van Christus Jezus zijn, wel onderlegd in de woorden des geloofs en der goede leer, die gij gevolgd zijt;

Hoe het woord *diákonos* ook vertaald moge zijn, uit deze lijst blijkt wel dat het geen titel van een kerkelijk ambt is. Het is een algemene aanduiding van elk gemeentelid dat anderen dient of iets uitdeelt. Uit de lijst blijkt eveneens hoever kerkelijke aanduidingen zoals “diaken” en “ambtsdrager” van de Schriftuurlijke betekenis van *diákonos* verwijderd staan. De concordante vertaling mijdt zoveel mogelijk het gebruik van kerkelijke termen en laat met het vertaalwoord “dienaar” zien dat diakenen en ambtsdragers slechts geacht worden te *dienen*.

AMBTSDRAGERS - LEITOURGOI

Hieronder staat een lijst met vindplaatsen van niet alleen *leitourgos*, maar ook van de daaraan verwante woorden *leithourgeō*, *leithourgia*, *leithourgikos*. *Leithourgos* drukt een wijze van dienen uit die de gehele gemeente te Filippi aan Paulus bewees (2:17 en 30), ook via Epafroditus (2:25). Deze vorm van dienstbetoon verdient evenzeer onze aandacht, ook al kent de kerkorde een dergelijke speciale functie niet. *Leithourgos* werd alleen voor bijzondere aangelegenheden gebruikt, zoals wij in de vindplaatsen kunnen nalezen. De onderstreepte woorden geven aan hoe het Griekse woord in de Nederlandse concordante vertaling (NCV) of anders in de NBG-vertaling van 1951 staat. Daaruit blijkt hoe verwarrend het kan zijn als men bijvoorbeeld voor zowel *diákonos* als *leitourgos* hetzelfde vertaalwoord “dienaar” gebruikt.

Leithourgeō – (Strongnr. 3008) – trefwoord: volk-werken ⇔ ambt uitoefenen

Handelingen 13:2 - En terwijl zij vastten bij de dienst des Heren, zeide de Heilige Geest: Zondert Mij nu Barnabas en Saulus af voor het werk, waartoe Ik hen geroepen heb.

Romeinen 15:27 - Zij hebben het immers goedgevonden, maar zijn het ook jegens hen verplicht, want indien de heidenen aan hun geestelijke goederen deel hebben gekregen, behoren zij ook met hun stoffelijke goederen hen te dienen.

Hebreeën 10:11 - Voorts staat elke priester dagelijks in zijn dienst om telkens dezelfde offers te brengen, die nimmer de zonden kunnen wegnemen;

Leithourgia – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ (Strongnr. 3009) – trefwoord: volk-werk ⇔ ambt

Lucas 1:23 - En het geschiedde, toen de dagen van zijn dienst vervuld waren, dat hij vertrok naar zijn huis.

2 Korintiërs 9:12 - Want het dienstbetoon met deze ondersteuning draagt niet alleen bij tot de behoeften der heiligen, maar het is ook overvloedig door vele dankzeggingen aan God.

Filippenzen 2:17 (NCV) - Maar, ook al ben ik als drankoffer bij het offer en de bediening van jullie geloof, ik verheug mij en ik verheug mij samen met jullie allen.

Filippenzen 2:30 (NCV) – Want om het werk van de Heer is hij tot aan de dood genaderd, zijn ziel riskerend, opdat hij, wat jullie ontbreekt aan dienstbetoon naar mij toe, vol maakt.

Hebreeën 8:6 - Nu echter heeft Hij een zoveel verhevener dienst verkregen, als Hij de middelaar is van een beter verbond, waarvan de rechtskracht op betere beloften berust.

Hebreeën 9:21 - En ook de tabernakel en al het gereedschap voor de eredienst besprengde hij evenzo met bloed.

Leitourgikos – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ (Strongnr. 3010) – trefwoord: volk-werkig ⇒ ambt uitoefenend
Hebreeën 1:14 - Zijn zij niet allen dienende geesten, die uitgezonden worden ten dienste van hen, die het heil zullen beërven?

Leitourgos – ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ (Strongnr. 3011) – trefwoord: volk-werker ⇒ ambtsdrager
Romeinen 13:6 - Daarom brengt gij toch ook belastingen op; want zij zijn dienaren Gods, die juist op dit punt voortdurend letten.
Romeinen 15:16 - om een dienaar van Christus Jezus voor de heidenen te zijn in de heilige dienst [*hierourgeô* = priesterlijk uitoefenen] van het evangelie Gods, opdat de offergave der heidenen Gode welgevallig zou wezen, geheiligd door de heilige Geest.
Filippenzen 2:25 (NCV) - Ik acht het echter noodzakelijk Epafroditus, mijn broeder en medewerker en medesoldaat en jullie apostel en dienaar voor wat ik nodig heb, naar jullie toe te zenden,
Hebreeën 1:7 - En van de engelen zegt Hij: Die zijn engelen maakt tot winden en zijn dienaars tot een vuurvlam;
Hebreeën 8:2 - de dienst verrichtende in het heiligdom, in de ware tabernakel, die de Here opgericht heeft, en niet een mens.

Het publieke karakter van een *leitourgos*, ambtsdrager, blijkt niet alleen uit de vindplaatsen, maar ook uit de elementen van het woord: volk-werker, iemand die voor andere mensen werkt en zo *dienst doet*. In die betekenis wordt het viermaal gebruikt voor priesters (Lucas 1:23; Hebreeën 8:2; 9:21 en 10:11). Een priester oefent een ambt uit en doet als zodanig dienst. Op dat beeld doelde Paulus in Romeinen 15:16 – “om een dienaar [*leitourgos*] van Christus Jezus voor de heidenen te zijn in de heilige dienst van het evangelie Gods, opdat de offergave [*prósphora* = naderingsgeschenk]⁶ der heidenen Gode welgevallig zou wezen, geheiligd door de heilige Geest.” Paulus was niet de *leitourgos* van Filippi, integendeel, de Filippenzen waren de *leitourgoi* van Paulus (Filippenzen 2:17 en 30)! In die hoedanigheid voorzagen zij hem in zijn tijdelijke noden. Daarin waren zij tekortgeschoten, totdat Epafroditus naar hen toe kwam om hun dienstbetoon naar Paulus toe aan te moedigen. Een voorbeeld: wanneer iemand voor het werk van een gemeente een inzameling organiseert en de opbrengst daarvan aan die gemeente overhandigt, fungeert hij bij die gelegenheid voor hen als een *leitourgos*, een ambtsdrager, in de ware, Schriftuurlijke zin des woords. Helaas is in de loop van de kerkgeschiedenis een *leitourgos* geworden tot iemand die grootsten van een gemeente gerekend wordt, in plaats van tot de geringsten. Ware grootheid bestaat niet in het hoogopgeleid zijn, in verfijnde manieren of in een belangrijke maatschappelijke positie, doch in nederig dienstbetoon.

OUDSTEN - PRESBUTEROI

Hoewel het Griekse woord *presbuteros* strikt genomen “oudere” betekent, is er geen onoverkomelijk bezwaar tegen om van “oudste” te spreken. Dat voorkomt misverstanden in verband met het moderne gebruik van “senior” of “oudere”.

Presbuteros – ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ (Strongnr. 4245) – trefwoord: senior ⇒ oudere
1 Timoteüs 5:1 - Word niet heftig tegen een oude man, maar vermaan hem als een vader; doe het jonge mannen als broeders,
1 Timoteüs 5:2 - oude vrouwen als moeders, jonge vrouwen als zusters, in alle reinheid.
1 Timoteüs 5:17 - De oudsten, die goede leiding geven, komt dubbel eerbewijs toe, vooral hun, die zich belasten met prediking en onderricht.
1 Timoteüs 5:19 - Gij moet geen klacht tegen een oudste aannemen, tenzij er twee of drie getuigen zijn.
Titus 1:5 - Ik heb u op Kreta achtergelaten met de bedoeling, dat gij in orde zoudt brengen hetgeen nog verbetering behoefde, en dat gij, zoals ik u opdroeg, in alle steden als oudsten zoudt aanstellen mannen,

In de regel brengt leeftijd wijsheid met zich en ervaring de bekwaamheid om leiding te geven. Daarom werden senioren gewoonlijk ingeschakeld om richting te geven in zaken die een gemeente aangingen. Dat bepaalde hun verhouding tot degenen die een gemeente dienden. Meestal droegen de oudsten ook hun steentje bij in het dienen, maar werd het gewoon gevonden als zij eveneens als opziener

⁶ Zie ook Handelingen 21:26; Hebreeën 10:5 en Efeziërs 5:2.

aangewezen waren en dienst deden (Titus 1:5-7). De brief van Paulus aan Timoteüs en Titus behandelt de orde die een gemeente past. Vandaar dat juist in die brieven oudsten ter sprake komen. In de brief aan de Filippenzen staat het dienen van ons allen voorop, inclusief de oudsten. Daarom worden zij niet afzonderlijk genoemd.

Men kan zich afvragen hoe oudsten gekozen moeten worden nu er geen apostelen zijn om dat te doen. Toch komt die vraag zelden aan de orde, omdat het voor de leden van een gemeente meestal wel duidelijk is wie daartoe de noodzakelijke kwaliteiten bezit. Oudsten oefenen dan ook hun taak uit zonder in een bijzondere ceremonie aangesteld te zijn. Dat ging jarenlang, tot zelfs in onze dagen goed. Het volgen van een andere weg is heilloos. Denk maar aan bijvoorbeeld de benoeming van oudsten alsof het een officieel ambt betreft, al dan niet na het houden van verkiezingen. Gods gemeente is geen democratie zoals de mens die heeft ingesteld, waarin de meerderheid het voor het zeggen heeft. De leden van een gemeente behoren zich aan Gods Woord te onderschikken en daarmee ook aan de richtlijnen die Hij daarin geeft voor diverse taken. Oudsten mogen de raad van andere leden van de gemeente inwinnen, maar zij worden geacht te handelen op basis van hun eigen ervaring en wijsheid die hun leeftijd met zich heeft gebracht ... en alles in overeenstemming met de Schrift!

HET SLOT VAN DE FILIPPENZENBRIEF

De brief aan de Filippenzen besluit met een opvallende zin: "De genade van de Heer Jezus Christus zij met jullie geest! Amen." (NCV). Daarmee wordt benadrukt dat het in de gehele brief gaat om de zegen van Gods genade voor de *geest* en niet om een zegen voor lichaam en ziel zoals die in het evangelie van het koninkrijk voorop staat. Hier staat dus wat anders dan bijvoorbeeld de apostel Johannes aan Gaius toebid: "Geliefde, ik bid, dat het u in alles wel ga en gij gezond zijt, gelijk het uw ziel wel gaat" (3 Johannes 2). Het dienen bij de Filippenzen houdt iets anders in: daar gaan dienen en lijden samen.

Christus heeft geleden tot de dood toe (2 Korintiërs 1:5). Paulus werd in boeien geslagen. Het werd hem zelfs door medeslaven extra moeilijk gemaakt. Epafroditus was zwak, de dood zeer nabij. Alle genade is inderdaad *in de geest*. Paulus eindigt dan ook met het vragen van juist die genade van onze Heer voor de Filippenzen en ook voor ons! Alleen zo mogen wij ons gezegend weten: door Hem te dienen, middenin onze lichamelijke zwakheid, niet in vlees, maar *in geest*!

DEEL 2 - DE BIJDRAGE VAN DE FILIPPENZEN

Filippenzen 1:3-11 en 4:14-20

Eén van de onvergelijklijk kostbare gaven die wij van God ontvangen, is die van het bijdragen aan de prediking van het evangelie. Daarmee steunen wij de inspanningen om de kennis van God te verspreiden. De Filippenzen zijn voor ons daarin een voorbeeld. Klaarblijkelijk overtroffen zij alle anderen in hun bijdrage aan het evangelie, van het begin tot het einde van Paulus' bediening. Niet voor niets besteedt de apostel zowel in het begin als aan het einde van deze brief er aandacht aan. Het is de moeite waard ons in dit hartverheffende onderwerp te verdiepen.

Het is de beweegreden die telt

God heeft de blijmoedige gever lief. Wie met tegenzin of uit verplichting geeft, doet eigenlijk niemand een plezier en is een gruwel voor God. Alsof Hij iets nodig heeft en daarvoor Zijn schepselen wil inschakelen! Integendeel, Hij overstelpt hen met Zijn overvloedige gaven (2 Korintiërs 9:7-8). Het is de beweegreden die telt. In sommige landen wordt een bijdrage afgedwongen in de vorm van kerkbelasting. Daarvan kan niemand zeggen dat dit telt als een bijdrage aan het evangelie. In andere landen worden allerlei slimmigheden toegepast om geld uit de zakken van onwillige kerkleden te kloppen. In al die gevallen zou het een financiële tegenvaller opleveren, indien alleen de harten die door Gods genade bewogen worden, een bijdrage zouden leveren! Maar dat zou aan de werkelijke waarde ervan beslist niets afdoen.

Niet voor zichzelf

Paulus vroeg van de heiligen nooit voor zichzelf een bijdrage, maar voor de armen onder zijn broeders die in Judea woonden, zoals hij met Jacobus, Kephaz en Johannes afgesproken had (Galaten 2:9-10). Dit lag op een ander, lager niveau en paste geheel in die overgangperiode waarin de natiën deel hadden in de geestelijke rijkdommen van Israël en het daarom bevoordeelden met stoffelijke goederen (Romeinen 15:27). Zij waren dat destijds aan de door God uitverkoren natie verplicht. Zo zal het in de komende eon en zelfs in de laatste eon ook weer zijn. Dan zullen de koningen der aarde hun heerlijkheid en eer naar het nieuwe Jeruzalem brengen (Openbaring 21:24). Maar de harten van de Filippenzen werden door iets geheel anders bewogen om Paulus hun bijdragen te schenken.

Het is niet waarschijnlijk dat Paulus altijd voldoende ontving om de heiligen te kunnen dienen en in zijn eigen levensonderhoud te voorzien. Want als het maar even nodig was, oefende hij zijn beroep van tentenmaker uit. In Korinte deed hij dat samen met Aquila en Priscilla (Handelingen 18:3). De gemeenten in Macedonië hadden het evangelie wel omarmd, maar nadat hij daaruit vertrokken was, had niet één hem de broodnodige hulp gestuurd, behalve de Filippenzen (4:16). In de laatste jaren van zijn leven die hij in Rome als gevangene sleet, behoefde hij weliswaar niet meer voor zichzelf te zorgen, maar juist dáár ontving hij de bijdrage van de Filippenzen. Wanneer wij zijn hele levensloop als apostel overzien, kreeg Paulus, die misschien wel de verdienstelijkste van al Gods slaven was, voor het dienen van de heiligen nog minder dan voor een slaaf gebruikelijk was.

Maar klagen deed hij niet! Integendeel, hij verheugde zich erover dat hij het evangelie om niet aan de grote gemeente van Korinte had mogen prediken. Let op zijn woordgebruik in 2 Korintiërs 11:7-9. Hij schrijft daar dat hij andere gemeenten beroofd had door een rantsoen aan te nemen om de Korintiërs te kunnen dienen. Maar toen hij bij hen was en gebrek leed, heeft hij hen niet tot last willen zijn. Dat was de lijn die hij altijd en overal bleef volgen. Hij ontving echter wél hulp uit Macedonië.

Paulus' recht op loon

Paulus wist waarop hij aanspraak had kunnen maken. Maar, vreemd genoeg, moest hij zichzelf verdedigen tegenover deze Korintiërs, terwijl die juist zo weinig voor hem over hadden toen hij bij hen was. Lees maar wat hij hun voorhield: "Hebben wij helemaal geen volmacht om te eten en te drinken? Hebben wij helemaal geen volmacht om een zuster als vrouw rond te leiden zoals ook de overige apostelen en de broeders van de Heren en Kefas? Of hebben alleen ik en Barnabas geen volmacht om niet te werken? Wie voert ooit oorlog op eigen rantsoen? Wie plant een wijngaard en eet niet zijn vrucht?" (1 Korintiërs 9:4-7a). Waarschijnlijk had niemand zoveel recht op loon als Paulus. Het schijnt dat voor de apostelen van de besnijdenis goed gezorgd werd, ondanks de armoede onder hun volgelingen. Paulus zaaide een overvloed aan geestelijk zaad bij de natiën en zou rechtens een enorme oogst aan aardse weelde hebben moeten oogsten. Hij volgde echter een veel nobeler gedragslijn: "Maar niet gebruikten wij deze volmacht, maar gaven alles op om geen hindernis te geven voor het evangelie van Christus" (1 Korintiërs 9:12).

De trouw der Filippenzen

Met zulke ervaringen achter zich was het geen wonder dat de Filippenzen in zijn hart een speciaal plekje hadden. Uit het diepste van hun hart gaven zij metterdaad blijk van hun sympathie voor Paulus, zonder dat hij hun ooit daarvoor een hint behoeft te geven. Hun materiële gaven werden voor Gods hart een aangename geur, een Hem welgevallig offer (4:18) en voorzagen tevens in de behoeften van Zijn onzelfzuchtige slaaf.

Nu we dit weten, kunnen wij de openings- en slotzinnen van de Filippenzenbrief beter begrijpen. Paulus begint met: "Ik dank mijn God bij elke herinnering aan jullie, altijd in iedere bede van mij voor jullie allen, met vreugde deze bede uitsprekend vanwege jullie bijdragen aan het evangelie vanaf de eerste dag tot nu toe" (1:3-5). De allereerste keer dat Paulus in Filippi het evangelie predikte, nodigde Lydia hem gastvrij uit in haar huis te logeren (Handelingen 16:15). Waarschijnlijk heeft hij daar verbleven tot hij in de gevangenis geworpen werd. Na zijn vrijlating keerde hij weer naar haar huis terug en bleef daar, totdat hij de stad zou verlaten (Handelingen 16:39-40). Spoedig daarna was hij in Tessalonica en ook daar hebben de Filippenzen hem enige malen het nodige toegezonden (4:16). Het lijkt geen twijfel dat ook zij degenen waren die bijdragen vanuit Macedonië naar Korinte zonden. De bekroning was hun laatste gift die zij via Epafróditus naar zijn gevangenis te Rome hadden gezonden (4:18).

Een voorbeeld om na te volgen

De vaste regelmaat waarmee de Filippenzen hem hun bijdrage stuurden, gaven de oudere slaaf het vertrouwen dat zij het in de toekomst niet zouden laten afweten: "... hiervan overtuigd, dat Hij Die onder jullie een goed werk onderneemt, het voltooien zal tot aan de dag van Jezus Christus" (1:6). Wij moeten dit niet oprekken tot een verklaring dat God iedereen zal redden Die Hij roept. Dat is weliswaar een waarheid die op iedereen van toepassing is, maar hier gaat het om een meer bijzondere vorm van genade, die helaas niet in iedere gemeente te vinden was. De Filippenzen zullen Paulus niet altijd evenveel hebben kunnen schenken, maar bleven hem desondanks toch toesturen wat zij konden missen. Zo gaven zij er voortdurend blijk van hem in het hart te hebben en hun verlangen met hem gezamenlijk-deelnemers aan de genade te zijn (1:7). Daarom kon Paulus schrijven dat zij oprecht zijn en niet aanstootgevend tot in de dag van Christus (1:10). Een voorbeeld voor ons om na te volgen!

Gezien de houding van de Filippenzen kan niemand Paulus verwijten dat zij bij hem een streepje voor hadden. Toen hij nog vrij man was en zich inspande om het evangelie te bevestigen en te verdedigen, hadden zij hem in het hart gesloten. Dat gaf hun de genade gezamenlijk te mogen bijdragen aan zijn werk. Ook nu, terwijl hij in de boeien geslagen is, gaan zij er niet van uit dat de staat hem vast wel van water en brood zal voorzien, maar stuurden Epafróditus met hun gaven naar de apostel (4:18). Dat moet hem geraakt hebben. In zekere zin was hij op een zijspoor gezet en kon zo niet hetzelfde beroep op hun hulp doen als toen hij nog actief rondreisde om het evangelie te verkondigen. Maar zij bleven hem trouw en wakkerden zo zijn verlangen naar hen aan. Hij verlangde naar hen met het mededogen van Christus Jezus (1:8).⁷

Al dit liefdevolle dienen van elkaar heeft Paulus aangezet om voor de Filippenzen te bidden (1:9-11). Hij bidt dat de liefde die hen ertoe bracht om zo trouw voor hem te zorgen, meer en meer mag overvloeien in erkenning en alle fijngevoeligheid. Zo zullen zij in staat zijn te toetsen wat werkelijk van belang is. Dan zullen zij oprecht zijn en niet aanstootgevend in de dag van Christus, vervuld met de vrucht van gerechtigheid, die door Jezus Christus is, tot heerlijkheid en lofprijs van God! Dit geeft een blik in Paulus' hart toen hij deze brief schreef. Hij wenste dat zij voor de gaven die zij hem gegeven hadden, op hun beurt zouden terugontvangen wat aan hen in de laatste en hoogste onthulling bekend was geworden. Daarover moeten zij ongetwijfeld gelezen hebben in de Efezebrief.⁸

Dankbaarheid

Net als in de Efezebrief bidt Paulus dat zij mogen zien welke nieuwe rijkdommen de genade voor hen in petto heeft (Efeziërs 1:17). Hetzelfde bidt hij ook voor de Filippenzen. Paulus gebruikt in dat verband in beide brieven het woord "danken", *eucharisteô*. In feite drukt dit woord veel meer dan alleen "danken" uit: letterlijk betekent het "wel-verheugen". En dat is nu juist waaraan iedere heilige behoefte

⁷ Met dezelfde innerlijke bewogenheid als Christus voor ons heeft.

⁸ Met "Efezebrief", niet "brief aan de Efeziërs", geven wij aan dat in de aanhef van de brief de woorden "in Efeze" een invoeging zijn die in de oorspronkelijke versie van de codex Sinaiticus en Vaticanus ontbreekt en ook in Papyrus 46 (ca. 200 n.C.) niet voorkomt. De brief is geadresseerd aan "al de heiligen, die ook gelovigen zijn in Christus Jezus".

heeft om hem dankbaar te maken. Dankbaarheid is voor ons méér dan voldoende om wat terug te ontvangen voor alles wat wij mochten doen om het evangelie voortgang te geven of zijn boodschappers te ondersteunen.

Liefde ontplooien

Hoe kon Paulus een en ander aan hen overbrengen? Door het alleen voor hen op te schrijven was niet genoeg. De heiligen hebben al eeuwenlang de Efezebrief kunnen lezen, maar zonder in te zien hoe enorm de boodschap van de genade is, laat staan daarvoor dankbaar te zijn. Voor de Filippenzen moet de brief iets nieuws zijn geweest, iets dat zij nog maar pas hadden kunnen lezen. Hun werd een geest van wijsheid en onthulling gegeven die al het andere verre overtrof (Efeziërs 1:17). Alleen dit maakte het hun mogelijk om hun liefde steeds verder te ontplooien. Daarom bad de slaaf van de Heer dat hun dit gegeven werd.

Fijngevoeligheid

Paulus gaat hier evenwel niet verder op in zoals hij dat in de Efezebrief gedaan had. Hij voegt aan zijn bede echter het woord “fijngevoeligheid”⁹ toe – geheel in de lijn van deze brief. Hij wil aangeven hoe de waarheid uitwerkt in wat zij doen. Het gaat hem om het gedrag dat daarvoor karakteristiek is. Hij wilde dat zij in hun leven er gestalte aan gaven. Het nieuwe dat Paulus onthulde, bracht een vloed aan problemen met zich mee die hun wandel zou kunnen verstoren, indien zij de draagwijdte ervan niet ten volle zouden beseffen. Veel zaken die tot dan toe van levensbelang waren, vielen nu weg. De Filippenzen stonden voor het keerpunt waarbij zij moesten loslaten wat verleden tijd was en moesten haken naar wat vóór hen lag!

TOETSEN WAT BELANGRIJK IS (1:10)

Het christendom houdt zich meer met de buitenkant van Gods waarheid bezig dan met de kern ervan. Dat komt omdat het geen benul heeft van Paulus’ laatste onthulling zoals in de Efezebrief. Daarom leeft het er niet echt naar, maar is het gericht op zaken die niet meer van belang zijn. Er zijn maar weinig gelovigen - zelfs onder hen van wie je meer intelligentie zou verwachten - die beseffen wat die hoogste onthulling in de Efezebrief inhoudt. Anders zouden alle voorafgaande onthullingen, die de heiligen tot geestelijke rijpheid brengen, voor hen geen raadsels of geheimen meer hebben. Nu doet alles bij hen onecht aan en heeft het meer weg van een schijnvertoning. Het pad van zowel een heilige als een zondaar ligt bezaaid met struikelblokken die voor hen verlies kunnen opleveren in de dag van Christus. Want dan zal het gedrag van de heiligen met vuur getoetst worden (1 Korintiërs 3:11-15).

Het Griekse woord, *diápherō*, dat wij met “belangrijk” hebben vertaald, is samengesteld uit “door” (*dia*) en “dragen” (*pherō*). In Galaten 2:6 en 4:1 is het vertaald met “van belang zijn”. Het slaat op de zaken die op niets anders dan de hoogste waarheid betrekking hebben. Israël ziet slechts de schaduwbeelden van wat wij nu in het volle licht mogen zien. De onthullingen die God heeft gedaan, gaan eerst veel over het vlees, maar het slot ervan gaat over de geest.

Nu de brief aan de Filippenzen zelf al aangeeft welke zaken van geen belang zijn, behoeven wij niet meer stil te staan bij de vraag wat ermee bedoeld wordt. Het is juist Paulus die de voorrechten van de Joden in het vlees aansnijdt. Hij is blij die allemaal kwijt te zijn om in plaats daarvan Christus te winnen. Want juist dat is van het grootste belang! Eerst waren de heiligen bezig met aardse aangelegenheden, maar nu is het van vitaal belang ons hemels burgerschap in de gaten te houden. Het is nu voor ons van belang Paulus tot voorbeeld te nemen voor onze wandel. Anders zouden wij ons onvermijdelijk bezig gaan houden met onbenullige zaken.

DE VRUCHT VAN GERECHTIGHEID (1:11)

Gerechtigheid moet vrucht dragen. Hoogstwaarschijnlijk gaat hier om een aspect van gerechtigheid: het gedrag van de Filippenzen waarmee zij Paulus en het evangelie steunen. Wij kunnen van mening zijn dat het evangelie kosteloos is en dat voor het goede dat het brengt de genade geen betaling eist. Maar vinden wij dan ook dat het juist is om van een bron te drinken en daarvan niets aan andere dorstigen te vertellen? Eigenlijk hebben de Filippenzen niet meer en minder dan hun plicht gedaan door

⁹ *Aisthêsis*, lett. waarneming, d.i. dat wat door waarneming op onze geest effect heeft.

de evangelieprediking te steunen. Wat telt, is echter het feit dat zij het niet als een plicht opgevat hebben, maar spontaan uitdrukking gaven aan het nieuwe leven dat zij ontvangen hadden. Dat maakt hun steun tot iets kostbaars dat niet een vrucht van alleen gerechtigheid was. Dat smaakte net zo heerlijk als het eten van een smakelijke vrucht. Het is iets verrukkelijks!

Dat brengt ons tot de ultieme vrucht: het zal zijn tot heerlijkheid en lofprijs van God! Het gebed van Paulus drukt hier, kort gezegd, zijn verlangen uit dat deze heiligen – die hun liefde voor hem en het evangelie bewezen hadden met vele milde gaven – intens dankbaar zouden worden voor Gods hoogste en meest recente onthulling van Zijn genade: de genade die de natiën een gelijkwaardige plaats geeft in de hemelse heerlijkheid van het lichaam van Christus. Daarenboven echter bidt hij in het bijzonder dat zij zullen wandelen in overeenstemming met deze laatste onthulling en zo aan God de heerlijkheid en lofprijs brengen die het voorwerp en doel van alle dingen is.

HET PARALLELE DEEL VAN DE BRIEF (4:14-20)

Paulus komt aan het einde van zijn brief terug op wat hij in het begin geschreven had, namelijk op de bijdrage van de Filippenzen, samen met hem, aan de prediking van het evangelie (zie de structuur van de brief). In dit gedeelte heeft hij het niet over “goed werk” (1:6), maar over “uitstekend handelen” (4:14). In de gangbare Bijbelvertalingen is dit subtiele verschil niet terug te vinden. De NBG-vertaling van 1951 schrijft: “Toch hebt gij er goed aan gedaan”, de Statenvertaling: “Nochtans hebt gij wel gedaan” en de Herziene Statenvertaling: “Toch hebt u er goed aan gedaan”. Paulus doelt echter op een handelen dat veel meer is dan alleen maar “goed”: het gaat om een handelen dat perfect op de omstandigheden afgestemd is en bij uitstek welkom en passend is in de ogen van niet alleen Paulus, maar vooral van God.

Je zou kunnen stellen dat er een overeenkomst is tussen hun gaven aan Paulus en de genade die hij hun gebracht heeft. Hij heeft het over “overvloed”, “volledig voorzien” en “de vrucht die toeneemt op jullie rekening” (4:17-18). Het is niet onwaarschijnlijk dat hij als Romeins gevangene niet direct in nood verkeerde zoals bij vorige gelegenheden. Niettemin was hun bijdrage in zekere zin een materiële tegenwicht van de overvloeiende genade die toen aan de natiën verkondigd werd. In deze bijzondere omstandigheden vormde hun gave in een welgevallig en uitstekend geschenk. Het was voor hen “goed” dat zij de stoffelijke behoeften van de apostel op zijn rondreizen verlichtten. Het was “uitstekend” dat hij overweldigd werd met goede dingen in die tijd waarin hij de sluizen van de zegeningen voor de natiën had opengezet.

Paulus was niet altijd van goede dingen voorzien. Maar lag dat niet in de geestelijke lijn van zijn bediening? Hij had eerst de kruimels uitgedeeld die van Israëls tafel vielen. Er bleef voor de natiën niet zo veel over zolang de uitverkoren natie het kanaal van zegen was. Maar nu God Zich direct tot de natiën wendde, veranderden daarmee ook de fysieke omstandigheden van Paulus. Dat was voor de gemeenten te Macedonië en Korinte echter geen excuus om hem honger te laten lijden. Gelukkig waren de Filippenzen hem te hulp geschoten. Ongetwijfeld en menselijkerwijs gesproken heeft hun uitstekend handelen ertoe bijgedragen dat aan hen de volkomenheidsbrief geadresseerd is die over gedrag en wandel gaat. Hun gedrag stelde hen in staat te leven volgens een norm die de hoogste is die ooit aan de sterfelijke mens gepresenteerd is.

NIET NAAR DE GAVE, MAAR NAAR DE VRUCHT ZOEKEN (4:17)

In deze dagen waarin de kerken begrotingen opstellen, economische systemen ontwikkelen en van alles doen om hun werk te financieren, ziet men niet het grote verschil tussen bijdragen die het werk ondersteunen en de *vrucht* die voor God welgevallig is. Men richt zich op kwantiteit en niet op kwaliteit. Als het geld maar ergens vandaan komt! Daar denkt de Heer echter geheel anders over! In Zijn ogen stelden de twee kleine muntjes die de arme weduwe offerde veel meer voor dan een rijk gevulde schatkist. Hetzelfde gaat bij de Filippenzen op. Dat Paulus van het nodige voorzien werd, was slechts één kant van de zaak. Maar dat hun gaven door hun harten ingegeven waren en zonder druk of dwang gedaan, als uitdrukking van hun dankbaarheid en liefde, dát maakte ze welgevallig voor God

en deed hun rekening toenemen. In de dag van Christus¹⁰ zullen zij beloond worden voor het goede dat zij in het lichaam gedaan hebben.

EEN AANGENAME GEUR (4:18)

Hiermee wordt aangegeven dat onze inspanningen om voor Hem te werken God welgevallig zijn. Het gaat daarbij niet om grootse, maar om liefdevolle daden die een aangename geur in Zijn aanwezigheid zijn. Niet louter het dienend zijn, maar het offer dat men brengt, stijgt naar Hem op. Niet de enorme prestaties van een meesterbrein en een ijzeren wil, maar de eenvoudige pogingen van een ootmoedig en dankbaar hart zijn Hem in Zijn aanwezigheid welgevallig. Het kan zijn dat sommigen te rijk of te hoog of te sterk zijn om voor onze God een aangename geur voort te brengen. Daarentegen is niemand te arm of te nederig of te zwak om tot een geur te kunnen zijn die God aangenaam is en Hem verheugt.

Naar aanleiding van de inzameling voor de heiligen in Judea zei Paulus over de heiligen in Macedonië (- let daarbij op de onderstreepte zinsdelen): “Want, doordat zij beproefd zijn gebleken in veel verdrukking, hebben hun overvloedige blijdschap en diepe armoede nog overvloedig de rijkdom van hun mildheid bevorderd; want zij deden, dat getuig ik, wat zij konden, ja meer dan dat, en zij vroegen, met alle aandrang, uit eigen beweging van ons de gunst, deel te mogen nemen aan het dienstbetoon voor de heiligen, en zij gaven zich (zoals wij niet hadden durven verwachten) eerst aan de Here en door de wil van God ook aan ons (2 Korintiërs 8:2-5, NBG-1951). Hieruit kan men opmaken dat de gemeente die Paulus gekozen heeft om voor ons een voorbeeld te zijn, een heel arme gemeente was. Wat zal het hun harten verheugd hebben, toen zij de warme woorden hoorden waarmee Paulus hun verzekerde: “Mijn God nu zal iedere behoefte van jullie vervullen in overeenstemming met Zijn rijkdom, in heerlijkheid, in Christus Jezus” (4:19). God zal niet karig zijn met geven, want met al Zijn rijkdommen in Christus Jezus is Hij bij machte om iedere edelmoedige gift van de nederigste heilige met het duizendvoudige terug te betalen.

De brief eindigt op een even passende wijze als waarmee zij opende: met een lofprijzing aan onze God en Vader die in een nauw verband staat met het onderwerp *geven*. In deze eon behoeven wij van de mensen niet veel dank te verwachten voor de rijke gaven die onze God hun schenkt. Dat zal anders zijn in de komende eonen: dan zullen Zijn gaven met veel meer dankbaarheid ontvangen worden. Dan zal ook Zijn heerlijkheid niet langer meer verborgen zijn. De geweldigste wijze waarop Hij Zijn heerlijkheid aan de gehele schepping zal tonen, zowel in de hemelen als op de aarde, de enorme genade waarmee Hij alles schenkt en de liefde die Hem tot dit alles bewoog, zullen de openbaring zijn van dat bijzondere geheimenis: dat de hoogste hemelen gevuld zullen worden met de nederigsten van de aarde!

¹⁰ De term “dag van Christus” komt alleen in de brief aan de Filippenzen voor. Het belicht twee bijzondere aspecten: (1) gedrag in het lichaam en (2) de heerlijkheid van onze *Kurios*, de Gezalfde, het Hoofd van de gemeente en Hij Die alles aan Zich onderschikken zal.

DEEL 3 – PAULUS' OMSTANDIGHEDEN Filippenzen 1:12-30 en 4:10-13

Voor wie wil wandelen overeenkomstig de wil van God, zijn de omstandigheden waarin Paulus verkeerde van buitengewoon groot belang. Dat was bij het aanbreken van de tegenwoordige tijd van het beheer van Gods alles overstijgende genade. De structuur van de brief aan de Filippenzen laat zien dat de apostel het op twee plaatsen over zijn situatie heeft: vlak bij het begin en vlak bij het einde van de brief. Eerst brengt hij zijn boeien in Christus ter sprake (1:12-18) en in het parallelle gedeelte aan het einde van de brief dat hij sterk is in Christus (4:13). Vervolgens stelt hij niet bang voor de dood te zijn (1:19-26) en in het parallelle gedeelte dat hij tevreden is in de omstandigheden waarin hij verkeerde (4:11). Maar in alle gedeelten verwijst hij naar zijn ervaringen met de Filippenzen: dat zij met hem mee lijden (1:30) en voor hem zorgen (4:10).

Inleiding 1:1
Groet 1:2
De Filippenzen – bijdrage – dankgebed 1:3
Paulus – zijn boeien in Christus 1:12
Paulus – vreest dood niet 1:19
De Filippenzen – lijden met Paulus 1:27
De Filippenzen – hun gezindheid jegens Paulus 4:10
Paulus – zijn tevreden zijn 4:11
Paulus – sterk in Christus 4:13
De Filippenzen – bijdrage – dankgebed 4:14
Groet 4:21
Besluit 4:23

PAULUS' BOEIEN IN CHRISTUS (1:12)

De boeien van Paulus en Petrus symboliseren hoe wijd de kloof is tussen de periode van het beheer van de genade en de boodschap van het komende koninkrijk op aarde. Petrus werd door Herodus geboeid met twee ketenen en bovendien bewaakt door vier viertallen soldaten (lees Handelingen 12). Paulus zou in Rome met slechts één keten geboeid zijn door slechts één soldaat bewaakt worden (Handelingen 28:16 en 20; Efeziërs 6:20; 2 Timoteüs 1:16). God laat Zich door geen mens tegenhouden en handelt volgens Zijn *geestelijke* plannen. Het komende koninkrijk toont Zijn macht op aarde. Vandaar dat Zijn voornaamste gezant bevrijd moest worden. De periode waarin Paulus als Zijn gezant optreedt, toont juist het zwakke van God (1 Korintiërs 1:25), waardoor Paulus niet op miraculeuze wijze bevrijd behoefde te worden.

De perioden van beheer (oikonomia) op Gods kalender

5 eonen αιων αιων	eerste eon	2. de vroegere eon	3. de tegenwoordige boze eon Col.1:4	4. eonen van de eonen 1 Cor.10:17	5. afsluiting van de eon Matt.13:35	6. de komende eon Efez.1:21	7. de eon v.d. oon Heb.1:5 de oon v.d. oonen Efez.1:21						
De era's καιρος	woest & iedig Gen.1:2	Israël	Israël	Israël	Israël	Israël	Israël						
12 perioden van beheer οικονομια	Intrede van zonde & kwaad Satan	1. Onwetendheid Adam	2. Geweten Seth	3. Zelfbestuur Noach	4. Beloofte Abraham	5. wet Moëse	6. vloeswording Jezus	7. Finksteren Petrus	8. Overgang Paulus als dienaar	9. Gehelmenis Paulus als gevangene	10. Gericht Mens van de wetteloosheid	11. Koninkrijk Zoon des mensen	12. voltooiing Zoon van God
12 toedelingen διακονια	voor de toedeling Joh.1:7-24 Efez.1:4 1Pet.1:12	vanaf de toedeling Hof van Eden Verderijving	vloek Zondvloed	volmacht Babel	verwachting Egypte	wet Ballingschap	Genade & waarheid Het kruis	Geest Verwerping	Erbarmen Afwijzing	Genade 1 Thess.4:10	Toorn = egels bazilinen schalen	Gericht Christus komt 1 Opb.7:14 Gog & Magog	12. voltooiing De heid nederdaal of de heid Christus heeft van het heid

Waar het God hier ten diepste om gaat

God zond naar Petrus Zijn boodschapper en de deuren van de gevangenis gingen als vanzelf voor hem open. Zolang het koninkrijk nog gepredikt werd, kon Petrus de macht van alle aardse heersers overtroeven. Zolang het koninkrijk nog het onderwerp was van Paulus' prediking, werd ook Paulus uit de gevangenis bevrijd, zoals in Filippi (lees Handelingen 16). Maar dat veranderde radicaal toen het koninkrijk definitief door Israël verworpen was. Toen ging God op andere wijze te werk. Zo werd Zijn

geboeide gezant, Paulus, het symbool van het evangelie van Gods genade (Efeziërs 6:20). Kan nóg zuiverder getoond worden dat God Zich met deze vijandige wereld wederzijds verzoend heeft (Kolossenzen 1:20)? Want God, Die vrede met de mensheid wil, is daarvan niet af te brengen, ook al wordt Hij op nóg zo'n schaamteloze wijze getart, zoals door de gevangenneming van Zijn gezant. Zo laat God bij de aanvang van de huidige beheerperiode van de genade gedurende de eerste jaren zien waar het Hem daarin ten diepste om gaat.

De betekenis van Paulus' gevangenschap

Met ons beperkte verstand en inzicht, zou deze verandering in het bestaan van God uitverkoren getuige ons weinig gezegd hebben. Maar voor de Filippenzen was het een bijzondere werkelijkheid. De bevrijding van Paulus bij een aardbeving uit de plaatselijke gevangenis moet tot de beste herinneringen van de gevangenenbewaarder en van alle leden van die gemeente behoord hebben. Hun eerste reactie op Paulus gevangenschap te Rome moet dan ook de vrees geweest zijn – net zoals wij gereageerd zouden hebben – dat dit de voortgang van het evangelie zou blokkeren. Het was niet alleen dat Paulus niet meer kon reizen om het evangelie te verkondigen, maar ook zijn lijden zou anderen immers kunnen afschrikken. Een dergelijke reactie kan slechts voortkomen uit een gemis aan besef welke enorme verandering dat evangelie ondergaan heeft en wat daarvan de betekenis was.

Dit in aanmerking nemende kunnen wij begrijpen waarom Paulus de Filippenzen verzekert dat zijn omstandigheden veeleer tot voortuitgang van het evangelie hebben geleid. Nu zij de boodschap zo van harte gesteund hadden, moet dit hun als muziek in de oren geklonken hebben. Paulus was niet van toehoorders beroofd. Integendeel. Hij had het mooiste groep toehoorders die hij maar kon wensen: het gehele pretorium (1:13)!¹¹ Dat behoefde niet per se het hof van de keizer geweest te zijn, maar het kon evengoed de zetel zijn geweest van de pretorianen, de keizerlijke garde die voor het begin van onze jaartelling door keizer Augustus ingesteld was. God zou de grote invloed die deze garde had heel goed gebruikt kunnen hebben als middel om het evangelie verder te verspreiden en wel op een manier die veel doeltreffender was dan wanneer Paulus nog in vrijheid had kunnen opereren. Zo kwam hij in contact met hendien uit het huis van de keizer waren (4:22).

Geen conflict met politieke machten

God heeft ervoor gezorgd dat dit evangelie niet in conflict kwam met het gezag van de toenmalige politieke machten. Het evangelie dat voor onze dagen geldt, het woord der waarheid, heeft geen bemoeienis met de politieke machten van vandaag. Dat is wél het geval bij de boodschap van het koninkrijk en bij het vermengde evangelie dat de kerken in deze dagen van verval brengen. Paulus is onder de bewaking van de Romeinse overheid gesteld, in haar eigen hoofdstad, zonder dat tussen hen wrijving bestond. Daarmee was hij ook minder verdacht, want de Romeinen waren er als de kippen bij om een sekte met politieke ambities uit te roeien. Paulus genoot juist vele voorrechten. Wellicht stelde de gift van de Filippenzen hem in staat om voor zichzelf een woning te huren (Handelingen 28:30).

Paulus' boeien staan in dienst van het evangelie der genade

Alleen wanneer wij ons realiseren dat Paulus' boeien geheel in overeenstemming zijn met het evangelie in zijn laatste, gecompleteerde vorm, kunnen wij begrijpen waarom hij er zo op aandrong het onbevreesd bekend te maken. Een gewone gevangene van de Romeinse keizer kon zich dat permitteren. Maar nu zijn boeien *in Christus* zijn en overeenkomstig Gods wil en bedoeld om zo het evangelie te verkondigen, kon daaraan vrijmoedig en onbevreesd vooruitgang gegeven worden. Vandaar dat Paulus ook vraagt om gebed dat hem het woord gegeven wordt om bij het openen van zijn mond in vrijmoedigheid het geheimenis van het evangelie beken te maken (Efeziërs 6:19-20). Wij hebben alle reden om aan te nemen dat dit gebed verhoord is en dat het evangelie inderdaad, ondanks Paulus' boeien, verkondigd is, zo frank en vrij als het maar zijn kan.

Nieuw elan en nieuwe blijdschap

Paulus stond hierin niet alleen. In plaats van geremd te zijn in hun evangelieverkondiging, om ook niet in de boeien geslagen te worden, durfde het merendeel van de broeders des te onbevreesder Gods Woord te spreken. Zij realiseerden zich dat God Paulus in een positie gebracht had die geknipt was voor het verdedigen van het evangelie. Daarin kon hij met alle vrijmoedigheid en zonder verbod de dingen onderwijzen die de Heer, Jezus Christus, aangaan (Handelingen 28:31). Het evangelie vond

¹¹ Het Griekse *praetorium*, wat oorspronkelijk een militair hoofdkwartier aanduidde, is hier in de NBG-vertaling van 1951 met "hof" vertaald, in de Statenvertaling met "rechthuis" en in de Herziene Statenvertaling met "gerechtsgebouw".

zijn weg uitgerekend in de hoofdstad van zijn vijanden. Dit moet voor Paulus een enorme troost en stimulant zijn geweest. Zijn gevangenschap gaf niet de doodsteek aan het goede bericht, maar werd het signaal voor nieuw elan en nieuwe blijdschap.

Het vertrouwen van sommige broeders werd zelfs zo groot, bijna op het roekeloze af, dat zij zelfs bekeerden Christus te prediken om Paulus in problemen te brengen (1:17). Waarschijnlijk had deze groep geen benul van de volle waarheid van het evangelie en verkondigden zij een evangelie waarin de verwachting van een aards en een hemels koninkrijk door elkaar gehaald werd, zoals zo velen na hen gedaan hebben. Dat had voor de autoriteiten aanleiding kunnen zijn om in te grijpen. Hoe het ook moge zijn, zelfs hun naijver en partijschap, die zo in strijd was met de vrede die zij zeiden voor te staan, hielden het evangelie niet tegen. Want tóch werd Christus aangekondigd (1:18)! Daarom verheugde Paulus zich over de vooruitgang van het evangelie die met tegenwind sneller leek te gaan dan wanneer het de wind mee had. Laten wij daaruit lering trekken en blij zijn dat noch vriend of vijand in staat zijn om Gods plan van genade in Christus Jezus, onze Heer, schipbreuk te laten lijden!

PAULUS VREEST DE DOOD NIET (1:20-23)

Christus grootmaken is nu het enige dat Zijn oude slaaf nog voor ogen heeft. Alleen vanuit dit standpunt toetst hij alles wat op hem afkomt. Natuurlijk is het voor hem en voor zijn vrienden, de Filippenzen, de grote vraag wat de uitkomst van zijn gevangenschap zal zijn. Hij moet rekening houden met een doodvonnis. Maar dat brengt hem niet van zijn stuk. Zowel leven als dood bekijkt hij vanuit hetzelfde perspectief. Het gaat hem er eerder om in niets beschaamd te worden, maar in alle vrijmoedigheid, zoals hij dat altijd al gewoon was, Christus groot te maken, zonder vrees voor de dood.

Paulus heeft geen voorkeur voor leven of dood

Zo weegt hij alle mogelijkheden en constateert dat hij het daarbij niet voor het kiezen heeft. Voor hem is het leven Christus en het sterven als getuige van Christus winst. Als hij leeft, zullen zijn verdere inspanningen vrucht afwerpen. Of dat ook zo zal zijn als hij zou sterven, is onbekend. Daarom maakte Paulus zijn voorkeur niet bekend. De gangbare Bijbelvertalingen wekken in 1:22 de indruk dat Paulus voor een dilemma stond. Dat zou echter haaks staan op wat hij in de vorige zinnen geschreven had. Hij maakte alleen duidelijk geen voorkeur voor leven of dood te hebben. Maar dan, in 1:23, verklaart hij toch het verlangen te koesteren om “losgemaakt” te worden, dus te sterven, want dat zou verreweg het beste zijn. Kortom, ook al wenste hij veroordeeld te worden, deed hij toch zijn uiterste best om zich te verdedigen.

Geketend in het vlees, vrij in de geest

Voor zover het hemzelf aangaat, legt hij zich bij voorbaat neer bij de uitkomst van zijn proces. Maar hij beseft dat het voor zijn broeders noodzakelijker zou zijn als hij in leven bleef. Daarvan overtuigd weet hij dat hij zal blijven tot hun vooruitgang en vreugde van het geloof. Dan zal hun roem overvloeien in Christus Jezus door zijn hernieuwde aanwezigheid bij hen. Hij is later vrijgelaten en zal ongetwijfeld bij hen geweest zijn zoals hij dat ook gehoopt had. De Schrift heeft het daar niet verder over, aangezien dit deel van zijn levensloop niet het symbool is van de thans heersende genade. Zo zijn wij gehouden hem te zien als geketend in het vlees, maar als uiteindelijk vrij in de geest.

De legende van Paulus' dood

Toen de auteur Rome bezocht, zag hij tot zijn verbazing beelden van Paulus met een zwaard in zijn hand. Zijn gids legde hem toen uit dat iedere heilige gewoonlijk afgebeeld wordt met het voorwerp dat z'n dood veroorzaakt had. Wij mogen er echter vrij zeker van zijn dat Paulus niet met het zwaard geëxecuteerd is, nog afgezien van de vraag of hij überhaupt ooit gedood is. De legenden daarover vinden geen steun in de Schrift. Dat verlost ons tegelijk van een ander theologisch waandenkbeeld: dat van Paulus' tweede gevangenschap. Al dit soort Schriftinleg deugt niet en is voor het geloof van nul en generlei waarde.

Paulus' vrijlating

Wanneer Paulus het over zijn dood heeft, karakteriseert hij die als een plengoffer, een losmaking (2 Timoteüs 4:6). Daarbij is geen sprake van geweld zoals in Petrus' geval. In 2 Timoteüs 4:16-18 staat hoe Paulus' proces verlopen is en wat de uitkomst ervan was: “Bij mijn eerste verdediging stond niemand mij bij, maar

allen verlieten mij. Laat het hun niet aangerekend worden! Maar de Heer stond naast mij en gaf mij kracht, opdat door mij de herautsboodschap ten volle vervuld wordt en alle natiën die horen; en ik ben geborgen uit de muil van de leeuw. De Heer zal mij bergen van ieder boos werk en redden tot in Zijn hemels koninkrijk. Hem zij de heerlijkheid in de eonen van de eonen! Amen!” Deze woorden wijze erop dat hij vrijgelaten was en dat zijn vertrouwenwekkende woorden aan de Filippenzen vervuld zijn.

Wat verreweg het beste is

Gezien deze feiten moeten wij de gangbare vertalingen en interpretaties die Paulus naar zijn dood laten verlangen met wantrouwen bekijken. Anders zou Paulus' vrijlating nog erger zijn dan zijn dood! Een Schriftgetrouwe, concordante lezing veegt echter alle problemen van tafel. Want Paulus had niet te kampen met het dilemma van leven of dood, maar was gedwongen met beide mogelijkheden rekening te houden: “Ik word echter vanuit de[ze] twee gedrongen¹²” (1:23). Noch leven, noch dood hebben zoveel aantrekkingskracht als de derde mogelijkheid: tezamen met Christus zijn. Hij is het Die ons aan het hart gebakken moet zijn, net als bij Paulus. Dit is de oplossing voor de vraag: leven of dood? Het antwoord op die vraag is dus: geen van beide! Laten wij liever onsterfelijkheid hebben als wij eenmaal tezamen met Christus zijn, want dat is verreweg het beste!

Reikhalzend naar Christus uitzien

Dood is niet verreweg beter dan leven. Paulus zou nooit iets dergelijks kunnen beweren. Deze gehele passage van de brief aan de Filippenzen heeft in de kerkelijke traditie aan kracht verloren doordat zij blind is voor de oorspronkelijke verwachting van de gemeente. Toen Christus op aarde was, behoorde de dood niet tot Zijn gevolg. Niemand komt tot Hem in de dood of het moet zijn dat hij niet langer dood is. Het is de aanwezigheid van Christus die een dode levend maakt. Laten wij net als Paulus zijn: niet tussen leven en dood kiezen, maar reikhalzend uitzien naar dat heerlijke en genadige moment dat aanstaande is, namelijk de aanwezigheid van Christus, wanneer wij Hem tegemoet gaan in de lucht om altijd tezamen met Hem te zijn (1 Tessalonicenzen 4:17)!

PAULUS' TEVREDEN ZIJN (4:11)

De ervaringen die Paulus met het evangelie had en de velerlei materiële ondersteuning die hij daarbij genoot, hadden hem de meest zegenrijke les van alle geleerd: *tevreden* zijn, los van de heersende omstandigheden. Hij had geleerd tevreden te zijn ongeacht de situatie waarin hij verkeerde (4:11-12). Verootmoedigd worden, honger lijden, overvloed hebben en verzadigd zijn – hij had het zonder meer geaccepteerd. De reden was dat hij in alles was “ingewijd”. Het betreffende Griekse woord *mueō* en het woord *mustêrion*, geheimenis, behoren tot dezelfde woordfamilie met als grondbetekenis “dicht”. In vroegere tijden had God dicht, dus verborgen gehouden wat Hij voor de toekomst gepland had. Daardoor was het onbekend waarom Hij met Zijn schepselen handelde zoals Hij dat deed. Maar toen Hij Zijn plan volledig onthuld had, genoten wij, gelovigen, het voorrecht om als het ware achter de coulissen te kijken. Zo kwamen wij te weten dat ieder detail van onze ervaringen een gezegend gevolg heeft. Daarom willen wij er niet het minste aan veranderen. Wij weten nu waarom God ons welvaart en armoede geeft. Dat maakt ons tevreden, zelfs als het ons niet goed uitkomt.

DE FILIPPENZEN LIJDEN MET PAULUS MEE (1:27)

Filippi was een Romeinse *colonia*¹³ en als het ware Rome in het klein, met alle Romeinse rechten en plichten voor haar burgers van dien. Daarvan heeft Paulus ook gebruik gemaakt (Handelingen 16:37 en 22:25). De Filippenzen hadden van zijn zorgen gehoord. Nu hoopte hij ook van hen te horen wat hun zorgen waren en dat zij daarin vast zouden staan in één geest, één van ziel, gezamenlijk wedijverend in het geloof van het evangelie. Later in de brief zou hij het belang van die eenheid, het hebben van dezelfde gezindheid, benadrukken in verband met die grote waarheid van hun hemels burgerschap (3:20). In 1:27 bedoelt Paulus meer de eenheid die gezamenlijke inspanning mogelijk maakt – iets dat het kenmerk zou moeten zijn van iedere plaatselijke gemeente van gelovigen die de blijde

¹² Het Griekse werkwoord dat hier met “gedrongen” is vertaald, luidt *sunechō*, lett. samen-hebben, n.l. door iets of iemand ingeklemd worden, bijv. door ziekte (Matteüs 4:24), vrees (Lukas 8:37, omstanders (Lukas 8:45), de liefde van Christus (2 Korintiërs 5:14).

¹³ Oorspronkelijk gesticht door de Macedonische koning Philippos II, de vader van Alexander de Grote, en later, onder keizer Augustus, tot een Romeinse nederzetting gemaakt, waarvan de burgers het Romeinse burgerrecht genoten (zie Handelingen 16:12).

boodschap willen uitdragen. Niet alleen de zevenvoudige eenheid van de geest die hen verenigt, is nodig (Efeziërs 4:3-6)¹⁴, maar ook eenheid van ziel en inspanning om te kunnen dienen!

Een effect van evangelieverkondiging

Wie vol geloof het evangelie verkondigt, wekt tegenstand op. Het onthult dat Gods verontwaardiging komt over de zonen van de weerspanning en kondigt tevens de redding aan van hen die geloven (Kolossenzen 3:1-7). Desniettemin zegt het evangelie met nadruk ook dat door Christus het al wederzijds met Zichzelf verzoend is, vrede makende door het bloed van Zijn kruis (Kolossenzen 1:20). De stad die Paulus geselde en gevangennam, omdat hij door een goede daad een paar van haar burgers een winstgevend zaakje ontnomen had (Handelingen 16:16-23), zou niet aarzelen om ook degenen die Paulus volgden te mishandelen.

Lijden om Christus' wil

Eén ding is zelfs beter dan alleen onze grote Heer te dienen en dat is lijden om Zijnentwille. Het lijkt erop dat dit een bijzondere genade is voor de gelovigen, in het bijzonder wanneer zij Paulus volgen en zijn strijd meevoeren. Het lijden overkwam hem toen hij voor het eerst ging spreken over de huidige, geheime periode van beheer. Veel van zijn lijden kwam voort uit de grote veranderingen die in die tijd volgden. Er waren maar weinig gelovigen die echt met het verleden gebroken hadden. De meesten hielden aan dat verleden met zijn religie en vleeselijke voorrechten vast. Dit werd alleen maar erger naarmate de tijd vorderde. Geheel Asia en mogelijk ook alle heiligen lieten Paulus en zijn laatste boodschap uiteindelijk in de steek. Het handjevol dat de boodschap omarmde, moest ook lijden, niet zozeer onder ongelovigen, als wel onder hun medeheiligen.

Vijanden van het kruis

Dit was voor de apostel niet het lijden dat door een gebrek aan steun of door gevaar of door zijn vele vijanden veroorzaakt werd. Voor de laatsten was hij nu veilig. Niettemin was zijn lijden realiteit en pijnlijk. Juist in deze brief heeft hij het over afgunst, twist en partijschap (1:15 en 17), over kwade werkers en de versnijdenis (3:2), over hen die wandelen als vijanden van het kruis en over hun gezind zijn op aardse dingen (3:18-19). Wanneer dat al in zijn dagen het geval was, hoe moet het vandaag de dan wel niet zijn? Heerst er bij ons afgunst, twist en partijschap? Zijn er nu onder de heiligen kwade werkers, Judaïsten, vijanden van het kruis actief? Zijn sommigen onder ons meer op aardse dingen gericht? Slechts op een handjevol onder ons zijn deze kwalificaties niet van toepassing. Als Paulus in onze dagen geleefd zou hebben, zou hij erg veel moeten lijden, ook al zou hij niets nodig hebben en geen beproevingen behoeven te doorstaan. Zo zal het ook ons vergaan als wij hem als zijn trouwe broeders navolgen (2 Timoteüs 3:12).

Paulus weende om degenen die als vijanden van het kruis wandelden (1:17). Als er ook maar een paar heiligen net zo gevoelig als hij zouden zijn, zou het geweeeklaag niet van de lucht zijn. Zelfs op de plaatsen waar de dood van Christus gepredikt wordt en alles wat daarmee samenhangt, zoals de uiteindelijke veroordeling van het vlees en van de wereld, is die boodschap slechts zelden aan ons gedrag af te lezen. Het hemelse burgerschap is verruild voor aardse heerschappij en bediening, gericht op goed bestuur, sociale hervorming en milieu. Wij die dit gedoe met lede ogen aanzien, zijn ervoor ongevoelig geworden - anders zou ons lijden ons maar ontmoedigen om te dienen.

Opbloeien

Maar wij behoeven bij zulke dingen niet stil te staan als wij de zonzijde ervan zien! Want in de toekomst zal het lijden op heerlijke wijze gecompenseerd worden. Ook in het heden is er altijd reden voor blijdschap. In het gedeelte van de brief die spreekt over het met Paulus mee lijden van de Filippenzen, zien wij hoe hij zich in grote mate verheugt over de wijze waarop hun gezindheid jegens hem uitdrukking heeft gekregen. In het beeldende taalgebruik van de brief heeft Paulus dit vergeleken met een plant die, door warmte gevoed, tot bloei kwam (4:10). De gezindheid van de Filippenzen die in hun gaven aan Paulus tot bloei was gekomen, gaf hem dan ook reden tot zeer grote blijdschap.

Zo was Paulus' situatie bij het begin van deze periode van beheer van de genade. In een zeker opzicht is die situatie ook heden nog zo. Alleen de mate waarin het zo is, verschilt. Als wij in dit tijdsgericht de weg volgen die Paulus ons gewezen heeft, zullen wij in staat gesteld worden om te wandelen en God te behagen, zelfs onder de zeer bijzondere omstandigheden die de tegenwoordige genade

¹⁴ CNT: "één lichaam en één geest, zoals jullie geroepen werden in één verwachting van jullie roeping, één Heer, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, Die is allen en door allen en in allen."

nu eenmaal met zich meebrengt. Als er zoveel tijd besteed is aan het volgen van Christus' voetspoor toen Hij als dienaar van de Besnedenheid op aarde was, is het hoog tijd dat wij ons concentreren op het gedrag van hem die God gegeven heeft om ons, die uit de Onbesnedenheid komen, tot model te zijn. Dat is het enige wat ons in staat zal stellen om waardig te wandelen vanwege die bijzondere, hemelse roeping waarmee Hij ons geroepen heeft (Efeziërs 4:1).

=====